

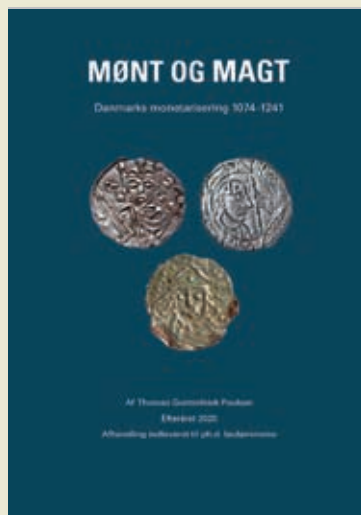
Ph.d. om Danmarks monetarisering 1074-1241

Den 28. maj 2021 forsvarede museumsinspektør Thomas Guntzelnick Poulsen sin ph.d.-afhandling "Mønt og magt. Danmarks monetarisering 1074-1241" (Aarhus Universitet). Forsvaret skete som digital telekonference (zoom), og som følge heraf var der en geografisk bred tilhørerskare.

Guntzelnick Poulsen har gennem flere år interesseret sig for møntvæsenet i den første del af Danmarks middelalder og publicerede 2015 en større oversigt over de danske udmøntninger 1074-1134 (i *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie*). Dette arbejde fortsættes med den foreliggende afhandling, der dels indeholder en katalog over alle danske mønter 1134-1241, dels rummer en samlet diskussion af møntvæsenet og møntbrug i hele tidsrummet 1074-1241. Det er tanken, at afhandlingen publiceres i et kommende nummer af *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie*.

Afhandlingen indeholder en værdifuld opstilling af møntrækkerne, som ikke er foretaget systematisk siden Peter Haubergs arbejder fra 1900 og 1906. Denne del af afhandlingen har krævet en stor og arbejdskrævende indsats. Centralt i arbejdet står en opdateret oversigt over møntfundene, nemlig de 12.007 mønter fra Grenåfundet, 5.567 mønter fra andre skatte samt 1.536 enkeltfundne mønter. I stedfæstelsen af mønttyper forudsætter forfatteren, at Danmark har haft landsdelsmønt, og der angives tabsfrekvenser og datering af mønttyper ud fra det grundprincip, at der fandtes regelmæssige møntvekslinger. Efterfølgende søges den indvundne viden om møntrækkerne, sammen med registranter over møntfundet med proveniens, udnyttet til at give en analyse af monetariseringprocessen og kongemagtens og kirkens rolle i denne forbindelse.

Ud fra resultaterne kan Poulsen rokke ved en herskende antagelse i litteraturen. Den engelske forsker Peter Spufford har formodet en direkte sammenhæng mellem nedgang i sølvforekomst fra miner i anden halvdel af 1000-tallet og nedgang i udmøntning efterfulgt af stigning i den cirkulerende møntmasse omkring 1160 forårsaget

af nye sølvfund. Poulsen kan nu påvise en anden kronologi i udviklingen end den, som minedriften – og den europæiske trend – udviser, idet Danmark synes at have øget udmøntning og møntbrug allerede fra 1130'erne. Han gennemfører endvidere en grundigere analyse af den såkaldte "rigsmønt" fra Valdemar 2. Sej, end det er set før. Det fremgår klart, hvordan denne mønttype i en proces vandt udbredelse i hele kongeriget (undtagen Skåne) og i alle samfundslag.

Poulsen indledte forsvaret med en oversigt over sine resultater og begreber, særligt monetarisering-begrebet. Han fremhævede den nævnte stigning i 1130'erne, men også det helt revolutionerende monetære gennembrud under Valdemar Sej (1202-41). Fra bedømmelsesudvalg fulgte derefter museumsinspektør Gitte Ingvarsson, Historiska Museet, Lunds Universitet og professor Svein Gullbeek, Afdeling for numismatik og klassisk arkeologi, Universitetet i Oslo samt udvalgets formand, professor Bjørn Poulsen, Afdeling for Historie, Aarhus Universitet. Ingvarsson roste afhandlingen for at være velskrevet, og for blandt andet en nuanceret diskussion af møntbrug i henholdsvis by og på land, men

diskuterede også svagheder. Særligt manglende stringens i mønttilskrivninger, samt manglende stillingtagen til og diskussion af, hvornår er der tale om en type, og hvornår mønten blot er en variant? Endvidere efterlystes en mere tydelig fremlæggelse af datagrundlaget for doktorandens mange interessante grafer. Afslutningsvist diskuteredes Fyns position i landsdelssystemet.

Gullbekk fremhævede det store arbejde, der er lagt i afhandlingen, og vendte blandt andet monetariseringsbegrebet med forfatteren. Her konkluderede Gullbekk, at Poulsens fremlæggelse af tidens organisatoriske og institutionaliserede administrative metoder til at kontrollere udmøntning, møntomløb samt -standard – og hans brug af dem som greb til at studere monetariseringsprocesen – fremstår som ny og original. På spørgsmålet om, hvornår det danske kongerige i store træk var monetariseret, svarede Poulsen, at det først var på Valdemar Sejrs tid. Netop i forhold til denne konges regeringstid har Poulsen, som nævnt, frembragt vigtige resultater. Hans nye tilgang til rigsmønten må ses som et af afhandlingens hovedresultater. Gullbekk rejste også spørgs-

målet, om ikke Sven Estridsøn med fordel kunne have været med i afhandlingen og diskuterede den manglende analyse af fundsteder samt de ikke inddragne eksempler på lødighedsanalyser.

Afslutningsvist fik Bjørn Poulsen ordet og pegede på, at kongemagten i sig selv kan være en faktor i markedsudviklingen og på den anden side, at vi ikke må glemme kirkens og borgernes aktive rolle i udmøntningen og som drivkræfter for monetariseringen.

Bjørn Poulsen konkluderede afslutningsvis, at afhandlingen præsenterede et vanskeligt og stort materiale og på overbevisende vis gav interessante nye tolkninger ud fra det. Han var sikker på, at man vil kunne opnå betydelig øget forståelse for 1000-1200-tallets historie ud fra afhandlingen.

Udvalget trådte sammen og konkluderede, at Thomas Guntzelnick Poulsen havde svaret tilfredsstillende på de stillede spørgsmål og havde indgået i en frugtbar dialog. Herefter kunne udvalget og andre sige tillykke med graden.

Gitte Ingvardson, Svein H. Gullbekk, Bjørn Poulsen